

Tadeusz Borowski „Independence Day”

Kazimierz Koźniewski újágitrónak

A koszos alak csillogó, vértululós arcán patakokban folyt a füsttől és koromtól fekete veríték, miközben szorgosan tett-vett a korábbi német laktanya találatot kapott padlásszobájában, cifrán káromkodott, és heves fújással igyekezett felszítani a lankadó tüzet. A bauertól odacipelt vaskályhának hiányzott a csöve, és minden fújás után kékesfehér füstöt eregett, mely előntötte a helyiséget, mint valami sűrű folyadék.

A szoba romos ajtajában feltűnt egy magas, finom úr, karján vörös-fehér szalaggal. Belépve a füstbe levegő után kapkodott és köhögött.

– Na tűnés innen, ember! – szólt tréfásan. – Egy-kettő az-al a tűzzel! Felgyújtja nekem az egész laktanyát! Hallotta, hogy tilos titokban főzni, nem? Hát akkor? Lengyel ember nem viselkedik így! *Go on!* – kiáltotta kissé türelmetlenül angolul.

A koszos alak felkelt a tűztől, ingujjával megtörölte az arcát, bizalmatlanul sandított a finom úrra, aztán nyugodtan kapargatva a platniról az odaégett krumplit, így felelt:

– Adjál többet enni, seggféj, akkor majd nem főzök. Azt hiszed, annyira ízlik? – Na, kóstold csak meg! – és az orra alá dugta a büdösen gőzölgő lepényt. – Látnod? Ha te nem csórnál, én se főznék, ne félj. Kanállal zabálsz a vajunkat, tőlem meg sajnálsz a lepényt?

– Nézze, ne sértegessen, jó? – mondta a karszalagos. – Hiszen itt csípi az ember szemét a füst! Nem lenne jobb a friss levegőn?

– Aki felzabálja a fejadagokat és húst hord a zsidó nőknek, annak a friss levegő is ízlik. Nekem itt is jó.

Akinek csípi a szemét a füst – alászolgája, elmehet.

A karszalagos durván megragadta a koszost a kabátja hajtókájánál fogva, felrántotta a kályha mellől, és összeszorított fogai között sziszegte:

– Majd meglátjuk, nem lesz-e jobb máshol!

Ekkor a küszöbön felbukkant egy másik karszalagos, egy köpcös, alacsony homlokú, szögletes állkapcsú fickó, és habozás nélkül belépett a füstbe.

– Megvagy, gané – dúdolta.

Rövidesen mindhárman kiléptek a füstből. A folyosófordulóban eltűntek, otthagya a még égő tüzet és a félig sült lepényt. A lépcsőn együtt mentek le, ám a földszinten elvált az útjuk. A magasabb karszalagos balra indult a folyosón, miután előző-

leg odaszólt a társának:

– Kolléga úr, legyen szíves elkísérni ezt az alakot a kapuhoz, és megmondani a *master-sergeant*nek, hogy meg akarta verni a hatóságot, én addig elugrom kolbászért meg kenyérért. Azt hiszem, van külföldi levlblanketta, majd jó lenne organizálni párat.

A köpcös olyan erősen ráncolta a homlokát, hogy az valósággal elveszett a rövidre nyírt haja alatt:

– Megógyuk, kolléga. Ne izguljon. Te meg, apa-fej, ne próbálj nekem ellógni, mert összetöröm a csontotat.

Megrántotta a koszos kicsavart kezét. A koszos rondán káromkodott. Átkeltek a betonozott placcon, és eljutottak a kapuhoz. A kapu melletti épületben volt a bunker. A bunker előtti kis téren egy feszesen álló amerikai katona épp felvonta az amerikai zászlót. Néhány katona üdvözlésképp elhajította a baseball-lab-

dát meg a gumikesztyűt, és ünnepélyesen tisztelgett. Mielőtt a köpcös és foglya eltűnt volna az épületben, már folytatták is a félbehagyott meccset.

A *master-sergeant* az „Independence Day” alkalmából kiengedte a bunkerből az összes foglyot: a koszos volt az amnesztia utáni első rab. Egy magánzárkába vitték, és otthagyták egy hétre. A koszos a kőpadlóra guggolt, és kikukucskált az udvarra nyíló ablak szűk nyílásán. Estére járt. A fák kéklettek, a levegő köd ülte meg. A fák alatt szerelmespárok sétáltak. A szakácsok voltak, akik a konyháról lopott ennivalóért vették a lányokat. A koszos felállt, a zsebéből ce-

ruzát vett elő, megtörölte a gatyájában, aztán nyelvvel kitömve az arcát, szép lassan felírta a rücskös falra nyomtatott betűkkel:

„Kétszer a bunkerban:

1944 9. 21. – 1944 9. 25. – a német KL Dachauban a munka szabotálása, krumplis lepény sütése miatt.

1945 7. 4. – a KL Dachau volt heftlingjei számára fenntartott amerikai gyűjtőtáborban, a rendszabályok megszegése, krumplis lepény sütése miatt.”

Egy széles mozdulattal aláírta, majd az ablakpárkányra könyökölt, és irigyen nézte az udvart, ahol a lányok meg a szakácsok sétáltak.

Opera, opera

Rövid nyitány után a bársonyfüggöny ismét felemelkedett. A reflektorok aranyló fénye elárasztotta a komor furnérfalakkal körülvett börtönudvar kövezetét. Az éles, színpadi fény eltakarta a pincelejárót, ahonnét emberi lábak tompa dobogása szűrődött ki, amit ügyesen felerősített a zenekar. A fekete frakkos karmester oldalt állt a lenről halálsápadt fénnel bevilágított színpadnak. Az arca sárga volt, félig nyitott szája és beesett szeme pedig vértelen, szinte száraz. Keze ide-oda lengett és poétikusan remegett a zene ütemére, akár az ág a heves szélben. A férfinak öltözött énekesnő a börtönfal sarkába húzódott. A mellette álló őr térdig érő lebernyeget viselt, kopaszra volt maszkírozva, a kezében pedig egy valódi vas kulcsomót tartott.

Hátradőltem a fotelban, és a szövetborítású karfára könyököltem. Az orrcimpám ösztönösen remegett. Haj édeskés szaga keveredett az émelyítő testszaggal, a púder és a levendula illatával. Az arcom körül meleg női lehetetet éreztem.

– Milyen szép – suttogtam, elámulva a nézőtérren, a zenekarban és a színpadon játszó finom árnyak és fények véletlenszerű kontrasztján.

– *O ja, das ist wunderschön* – suttogott vissza készségesen a nő. Felém fordult, és együttérzően rám mosolygott. Csillogó gyöngyfoga volt. Az egyik szemével fátyolosan nézett – emiatt úgy tűnt, mintha örökös szégyenkezés lenne a tekintetében. Feléje hunyorítottam, és kicsit összeráncoltam a szemöldökömet.

– *Bist du vielleicht böve?* – kérdezte suttogva, és hirtelen nyugtalan lett. Pislogott, és az ujsa hegyével megsimogatta a kezem. A lábunknál emberfejek,

nők, katonák, hivatalnokok hajoltak ki a félhomályból. A fekete függönyös páholyokban ott világított a tisztek szürke arca, hamuszínű szemödre.

– *Aber wo? Warum soll ich denn?* – húztam elő a zsebemből egy tábla csokoládét, és odaadtam a nőnek, hogy harapjon belőle. Letört egy darabot, a maradékot visszacsúsztattam a zsebembe. A sztaniol szárazon zörgött az ujjaim között, mint az újságpapír.

A karmester leeresztette a karját, a zene elhalkult, csaknem elnémult. A föld alatti dobogás erősödött, s a pince faláról visszhangozva szétáradt az egész színházban. Iszonyú kimerültség, félelem és vágy érződött benne. A zene görcsösen feljajdult, s egyszerre elhallgatott. Ekkor a nedves pincenyílásból testek nyüzsgő gombolyaga tekergőzött elő, s ragacsos plazmaként kimászott az udvar közepére, a napvilágra. A szinte egyetlen láncra vert, egyetlen rothadt rongyba bugyolált gombolyag – úgy tűnt – egyetlen ijesztően üres tekintettel meredt a napra, s az ég felé nyújtotta tucatnyi csupasz, rémisztően fehér karját. Hirtelen síri hangon azt suttogta: „*Sonne!*”, és a felharsanó zenére hatalmas sóhajként tört fel belőle: „*Napfény! Napfény!*”. A nézőkön látható remegés futott végig, én is remegni kezdtem. Pár pillanat múlva a zene elhalkult, s a statiszták kissé teátrális mámorban megmerevedtek az udvar közepén. Ekkor végre előlépett az énekesnő, elénekelte az áriáját, amikor pedig befejezte, a fal mellett nyugtalanul megmozdult a kulcsos őr. A halomnyi test összegömbölyödött, mint az eltaposott bogár, s az őr baritonjától kísérve visszamászott a pincébe, eltűnt a föld alatt.

A nő tágra nyílt szemmel bámulta a jelenetet. Előrehajolt, ujját a fotel karfájába süllyesztette. Elkapta figyelő tekintetemet, és tanácstalanul elmosolyodott.

– *Bist du vielleicht böse?* – suttogta félénken. Sóhajtott, a melle kissé megemelkedett. A kidomborodó dekoltázs látni engedte közepén a mély, fehér árkot.

– *Aber wo! Warum soll ich denn?* – feleltem, miközben tekintetem lefele siklott a testhezálló ruhán.

A függöny lassan leereszkedett, a tisztok, katonák, szövetséges hivatalnokok, jó társaságból való urak, diákok és lányok viharos tapsal jutalmazták Fidelityt, a rabokat meg az őrt. A karmester mélyen megha-

jolt, hosszú haját félresöpörte a homlokából. A függöny megint felment. A nő rápillantott bő ujjú, zöld SS-zakómra, amit távozáskor kaptam a lágerban, amikor leadtam a csíkos, a csaláninget meg a gatyát. Mozgatta a száját, de nem hallottam, mit mond. Most hangosabban kérdezte: – *Bist du böse?*

– *Ne, warum soll ich denn?* – feleltem mosolyogva. Kezem a csípőjére raktam, az ágyékára csúsztattam, s olyan erővel vajtam belé az ujjam, hogy a nő egész teste megfeszült, nyakát a fotel támlájához nyomta, s görcsbe rándult ajka közt megcsillant a gyöngyfoga, melyet összeszorított a fájdalom.

Utazás pullmankocsiban

A tanár kihajolt a pullman ablakán. A vonat kattogott a váltókon, majd áttért a másik vágányra, a fát, gépeket és szenet szállító tehervagonok közé. A szemafor előtt fékezni kezdett és dudált.

– Érkezőnk – szólt a tanár.

– Ja – feleltem.

– Kéne menni a gyerekekhez – mondta a tanár.

A lábát lelógatta az ágyról, megtörölte a szemét, és kinyújtózott. – A határ óta így fekszik. Nem unja?

– Nem unom – feleltem.

– A gyerekeket biztos itt hagyjuk a ponton. Hadd várják a szüleiket – mondta a tanár. – Üresen megyünk tovább. Vége a vesződésnek.

– Egész kellemes volt a repatriálás – kászálódtam le az ágyról.

– Mondhatni – mondta a tanár.

Kilépett a kupéból, és becsapta az ajtót. A vonat lassított. Megint áttért egy másik vágányra, fűtült, és megállt a szemafor előtt. A szomszéd vágányon emberekkel, marhákkal meg mindenféle holmival telezsúfolt tehervagonok álltak, oldalukon fonnyadt lombdísszel. A nyitott ajtókból tehének nyújtogatták sovány pofájukat, a vagon belsejében kehes lovak ácsorogtak. A vagonokban vas-kályha füstölt. A fazekak körül bő szoknyás asszonyok sűrögtek-forogtak. Az ajtó előtt néhány férfi mosakodott, szájukba vettek egy kis vizet, és azzal locsolták a kezüket. A tyúkok egykedvűen sertepertéltek a vonatkerekek között, és a trágyában turkáltak. Egy mezítlás lány egy köteg szénát vitt a tehéneknek. Hosszú copfja a vállát verdeste. Az állatok vagonjai felől emberszagot is hozott a szél.

A tanár belépett a kupéba. Kinézett az ablakon, és a vállamra tette a kezét.

– És most? – kérdeztem.

– Letelepedünk – mondta a tanár.

– Ja – feleltem.

A tanár füttyentett egyet a fogain keresztül, és felmászott az ágyra. Kényelmesen elhelyezkedett, és jól betakarózott a pokróccal.

– Ott voltam közöttük – sóhajtott. – Hej, istenem, istenem.

– Ja – feleltem.

A vonat sípolt, és elindult. A kerekek kattogtak a váltókon. A vonat elhaladt a tartályvagonok, pórekocsik és üres vagonok mellett, és a fővágányon befutott az állomásra.

A peron a városka utcája fölött magaslott, és tömve volt emberekkel. A lépcsőn batyus utazók ültek. Ruhájuk gyűrött, arcuk elcsigázott. A sorompó mellett vasutaszenekar állt fekete egyenruhában. A karmester intett a pálcájával, a zenekar elkezdte játszani a himnuszot.

– Hej, istenem – mondta a tanár anélkül, hogy visszafordult volna a faltól.

Iskolásányok jöttek a vonathoz, és szegfűcsokrot nyújtottak át az ablakon. Fehér ruhás, sapkás urak mentek végig a vagonok mellett, és fajanszbögrékben forró kakaót meg friss vajjas zsömlét osztogattak. A pullmannal szállított tüdőbajos gyerekek ott tolongtak az ablakban, a zenekarra nevettek, és tapsoltak.

– Na ja – mondtam, és elléptem az ablaktól. Elheveredtem az ágyon, kezem a fejem alá raktam, és bámulni kezdtem a plafont.

A szoba

A szobának, ahol lakom, mindkét ablaka kiégett. Az egyikén egész jó a rács, bár egy kicsit rozsdás. A másik párkányán egy meggyipárlattal teli demizson áll, mellette gyűrt kézímunka.

A bútorok közül, amiket közvetlenül a város felszabadulása után raktak a korhadt padlóra, a legértékesebb darab a szekrény, mivel a felső polcon a következő dolgokat őrzöm: egy amerikai szardínia-konzervet, két pléhdoboz piskótát, valamint egy tisztí esőköpenyt, amit nyolc doboz Camel cigarettáért vásároltam valami D. P. Campben. A középső polcon egy Continental írógép, ez kerek harminc dollárumba került. Legtöbbet valószínűleg a szálloda előtti spekuláns keresett rajta, amiért bizalmasan kezelte a varsói honfitársat. Az alsó polcon négy pár zokni meg egy fél kiló paradicsom, szatyorban.

A plafonon pókok másznak.

A jó állapotban lévő díványt, amit előrelátó csáladom cipelt ide, nem szenvedhetem, mert – akárcsak a tábori priccs – ez is hemzseg a bolhától és

poloskától. Esténként, ha esőtlen éjszaka ígérkezik, fogom a párnát meg a két bolyhos kanadás pokrócot, és lemegyek aludni a parkba, mely tele szerelmespárokkal és részeg rendőrökkel, akik géppisztollyal lövöldöznek a Holdra.

Nappal viszont egy meggyilkolt német lakásából szerzett kerek mahagóni asztalnál ülök, és a hőség-től fulladozva írok, egészen sötétedésig. Közben megállás nélkül vakaródzom, a testem ég, mintha tüzes vassal sütögetnék.

Az izzó vaskályha mellett egy fekete ruhás lány sűrög-forog és énekel. Kicsi, rózsaszínű arca elvesz mesterkéltén feltűzőt haja foglalatában.

A lány a szoba másik sarkában lévő ágyon alszik. Mindennap ebédet főz nekem, s miután lerakta az asztalra a kenyeret, a paradicsomot, a levest meg a krumplit, kioson az ajtón egy teli tányér levestel, s lefut vele a lépcsőn egy munkanélküli fiúhoz, aki nem talál elég előnyös állást.

Merthogy a lány velem él, nem velem.

Kisvárosi nyár

Wojtek Żukrowskinak

A hársfák közt, a dombon, magasan a városka zsindeyes tetői fölött egy hatalmas vörös téglás templom magaslott. Kőlépcsője meredeken kapaszkodott felfele a dús fűvel benőtt hegyoldalon, ahol falánk kecskék legelésztek, egészen a kovácsoltvas templomkapuig, amely tárva-nyitva állt, s a templom sötét szakadékába vezetett, melyet áthatott a középkori falak nyirkos szaga. A templomot két szürke tetős, hegyes torony díszítette. A bal oldali csúcsán karcsú aranykereszt úszott a napfényben, a másikra az építők, a Jézust megtagadó Péterre emlékeztetve, egy fekete bádognakast raktak, mely a széllal együtt forgott hosszú rúdján.

A domboldalban egy szűk kis utca ballagott, s széles ívben megkerülve a templomot, kiért a főtérre, ahol egy vándorcirkusz verte fel négyoszlopos sátorát. A sátor tetejére szerelt cirkuszi megafonból szerelmes dal könnyű dallama szállt, ritmusára szé-

dítően forgott a színes ringlispíl, lengtek a hinták. A lármás, tarka tömeg a bódék közt kavargott, ahol mindenféle egzotikus állatokat mutogattak a ketrecben: tevét, lámát és sakált, a vihogó kislányok pedig türelmetlenül nyüzsögtek a verklis körül, akinek papagája a szerencse és balsors céduláit húzta ki csőrével egy ládikóból. A lányok arcát körüllengte az enyhe szél, hullámoztak a színes napernyők, melyek beárnyékolták a virágstandokat meg a kártyaasztalokat. A teret háromfelől kiégett házak romjai szegélyezték.

A negyedik oldalon, a templom szigorú falához simulva állt a plébánia. Érett málnaszínű, emeletes házacska volt, kékeslila tetejét kevéske moha fedte. Az első emelet magasságában leheletfinom, mondhatni mór stílusú erkély futott végig. A plébánia ablakait zöld redőny védte a napfénytől, mely előntötte a háztetőt meg a falakat, áttűzött a tornác előtti

szomorúfűz lombján, fényben fűrésztötte a plébánia melletti virágzó kertet meg a frissen ácsolt kerítést.

Az érett málna- és ribizlibokrok közt fiatal, piros-pozsgás pap sétált a kerti ösvényen, állig begombolt reverendában. Egy bőrkötésű könyvet tartott közvetlenül a szeme elé, és enyhén mozzogva a száját figyelmesen olvasott, ügyet sem vetve a vásári bódék közt zsbongó, nevető tömegre, sem a lelkes tapsra és kiáltozásra, amivel a téren állók a cirkuszt reklámozó fekete trikós kötél tánccos produkcióját jutalmazták, sem a megafon rekedtes dalára. Csak néha emelte fel fáradt tekintetét a könyvből, ilyenkor összefonta hasán sima, arany árnyalatú

kezét, feszesen kiegyenesedett, s piros-pozsgás, kisé pufók arcát, melyen jóságos mosoly bujkált, az első emeleti leheletfinom, mondhatni mór stílusú erkély felé fordította.

A zöld redőnyös emeleti ablakok előtt, a finom, mór erkély könnyedén odavetett teteje alatt, kifesztve a vastag fehér kötelet, ott lógtak félkörívben az áttetsző és légies, tarkabarka – világoszöld, kármínpiros, égszínkék és fekete – női fehérneműk: kombinék, fűzők, pizsarnák és harisnyák; s mint ha valaki játékból felvette volna őket, szelíden himbálóztak a kötélben, melyet meg-meglengtetett az enyhe szél.

A lány a kiégett házból

Kíváncsian hajoltam ki a híd korlátján, erősen markolva a hideg vasat, hogy ne nyomja a mellemet, s egy pillanatra behunytam a szemem. A levegőben még érződött a nyári eső szaga, de már hullámszerűen kezdett a napfényben, a felforrósodott járdáról pedig leheletmeleg pára szállt fel, és végigsimított a lábam bőrén. A folyó felől élénk, bükkfaillatú szellők fújnak, hol hevesebben, hol gyengébben, szinte úgy csillogtak, mint a megtörő hullám, néha átsiklott köztük, mint fény a vizen, a rothadó levelek borszaga. Igaz, közben ijedten összehúztam az orrom, mert az utcán teherautók dübörögtek végig az aszfalton, émelyítő kipufogógázt eregetve, ami elkeveredett a nedves por szagával, átítatódott a csatorna mocsárközével, és teljesen elnyomta a folyami szél fuvallatait.

A kiégett ház, a kissé megbarnult vörös téglák, melyek valósággal rohadtak felül, rajtuk a vakolat sömöre meg a kékeslila ázásfoltok; az utolsó deszkáig kiégett ház üres belsejében – a vékony, pipaszár kémények; a szükségtelen ajtókra és ablakokra nyíló értelmetlen lukak a falban – az egészet befutó falánk repkény, mely beleette magát a falakba, és ott kúszott a párkányokon; a házat az utcától elválasztó rozsdás, szétszagattott drótkerítés; a ház mellett az asztmás, sápatag nyárfa, esőtől ezüstösen, lövedéktől hasítottan – mindez a híd árkádjai felől kicsinek és törékenynek látszott, jelentéktelennek, mint valami gyerekjáték.

A falak mögött jókora rét terült el, sűrű, selymes pázsítja fakón fénylett, akár a régi kárpit a zöld

kanapén, mely egykor a kiégett házban állt; a fűben szivárványszínű üvegszilánkok csillogtak. Itt ott friss téglatormelék vörösött, a növényzet még nem teljesen tudta benőni az újabb omladékot. Ezt félkörívben megkerülte a házak közé vágott, görbe lámpavasakkal szegélyezett utca, ahol nem járt senki, a támfal oldalában pedig fantasztikusan habzó, dús lombú fák nőttek, súlyosan elterpeszkedve a földben; a fű ragadozó módjára kúszott fel a házfalon, szemet szűrt rikító zöldje; a bokrokkal takart fák közt fonnyadt falevél színűre festett harcokcsik álltak, vadászrepülőkhöz fehérlettek. A támfal tövében, a sárgás homokon különféle kaliberű tüzérségi fegyverek voltak közszemlére téve. A híd macskakövein téglával és mésszel rakott paraszttaligák zörögtek, a ház fölött, a mező, a támfal meg a taligák fölött pedig liliom- és rózsaszínű hasú gomolyfelhők úsztak egymás után, virágoztak és hervadoztak, mint a korai virágok.

Hitetlenkedve idéztem fel magamban a látványt a híd árkádjairól, öntudatlanul is arra számítva, hogy amikor kinyitom a szemem, az omladékon burjánzó fű, a miniummal bevont vasrács, a harcokcsik, repülőkhöz és közszemlére tett különféle kaliberű lövegek, a taligák, az apatikus lovak, a kocsisok, a téglák és mész – mind-mind szertefoszlanak a levegőben, és ismét a helyükre kerülnek a törékeny, sűrű bokrok, betölti őket a levélsusogás és madár-csicsergés, az elszáradt fák kiszáradnak, a kiégett ház benépesül, s a megvetemedett, folyton akadozó ajtót kihajtja, és kilép a nem létező folyosóról a sötét-

kék kabátos lány, s égre emeli sápadt, figyelmes tekintetét. Mindig a sövény melletti ösvényeken járt, ügyesen surrant a bokrok közt, mint a fűrge vad; esténként, amikor az ég szikrázó és síkos volt, akár a jég, holdfény szállt a lányra, vagy nyárfák imbolygó árnyéka fonta körül, hol fojtó ibolyaillat kísérte, hol a tavaszi föld savanyú pinceszaga, a lába alatt száraz avar zörgött vagy egy jégdarabka csilingelt üveghangon; ő kilépett a sarkon, mialatt mi ott kuporogtunk a hídpillér tövében a faragott követ, és mohón szürcsölve a túl forró lötytyöt, ettük a krumplilevest vagy a borscsot, vagy a vacsorára kapott híg kását; hány ösvényen, utcán, hány szívben volt ott ez a lány, hányszor éreztem hideg, szerdes ajkát, testének közeli melegét; hányszor bámultam a szürkületben napbarnított arcát, mely fájdalmasan elmerült a test ritmusában; kamaszszerelm és női féltékenység; melegség és konokság; elválások és visszatérések; gyerekesség és érettség; utcák, járdák, házkapuk, járókelők, az ég képei, az árnyakkal susogó parkok, melyeket betöltött a lány karjának fehérsége; a perkálszínű népünnepélyek, eső, napfény, fák és levegő – mind-mind a lány képevel voltak tele, mely zárt szemhéjam alatt mara-

dandóbbnak bizonyult a bokrok közt megbújó te-repszínű harckocsiknál, fehér repülőknél és különféle kaliberű ütegeknél, melyeket kiraktak a sárgás homokba, hadd bámulják az emberek.

Kinyitottam a hajdani képtől káprázó szememet, és lassú léptekkel letámolyogtam a viadukt vizelet- és sárszagú kőlépcsőjén a járdára. Néztem a félmeztelen munkásokat a mellékutcában, akik téglát válogattak a romok közül, és egy facsatornán leengedték, néztem az elgyötört lovakat a téglásszekerek előtt, végigjártattam tekintetemet a füves mezőn, az elszáradt fák, a támfalon, és rajta a nyárfán – a tájon, amelyhez kötődtem valaha –, végül erősen összeráncoltam a szemöldökömet, és energikus léptekkel elindultam a belváros felé. Elhaladván a kiégett ház mellett, melyen ott burjánzott a repkény, szél kelt a mezőről, és határozottan úgy éreztem, hogy a ház alapjaiból, a romokkal betemetett pincéből egy rothadó test édeskés illata úszik elő.

De tévedtem, mert amint véletlenül megtudtam, a lányt egy másik utcában, egy másik házban temették maguk alá a romok, a rokonai pedig a halála után fél évvel exhumálták, és *lege artis* eltemették egy olcsó kültelki temetőben.

Az előleg

Alacsony, kicsit túltáplált fickó volt. Vékony, éneklő, szinte női hangon beszélt, amikor pedig elmosolyodott, sima és kerek csecsemőarcán apró verejtékcseppek jelentek meg. Átsuhant a folyosón, puha kezével a dolgozószobája ajtajára mutatott, majd szüntelen hajlongás közben, élénk arcjátékkal kísérve megkért, szíveskedjek bemenni, és várni egy kicsit. Alig helyezkedtem el a bőrfotelban, s jártam néhányszor fel-alá szandálommal a bolyhos szőnyegen, alig néztem körül, nem akasztottak-e ki újabb képet a két ablak közé, az egyetlen helyre, ahol még nem lógott faliszőnyeg, az illető máris besurrant a szobába, diszkrétén behajtott az ajtót, és nagy rutinnal, amire, amint azt rosszmájúan gondoltam, nyilván kitartó gyakorlással tett szert, leült a mahagóni íróasztal mögé, az igazgatói fotelba.

– Nem, nem, nem, nem! – kiáltotta egy idő után kifogástalan, bár túl modoros dikcióval. Felvettem a térdemről a táskát, felálltam, egész testemmel

kiegyenesedtem, mereven meghajoltam, s mindvégig a mennyezetet bámulva lábujjhegyen kisétáltam a dolgozószobából.

– Örülök, hogy a nehézségek ellenére emelt fővel halad a jövő felé! – szólt mosolyogva, majd közvetlenül mögöttem kiúszott a szobából, ügyesen átsuhant a folyosón, és eltűnt szemközt, a fenyőfa írástalokkal, székekkel és némán koncentráló hivatalnokokkal teli teremben.

Ellenszenvesnek kellett hogy érezzem – gondoltam, miközben ösztönösen a lépcső vaskorlátját simogattam. Mégis, olyan kedvesnek látszik. Biztos azért, gondoltam egyre lejjebb ereszkedve, mert az alacsony emberek szokásától eltérően nem hordja fenn az orrát, nem próbál a sarka megemelésével kitűnni a nála magasabbak közül.

Csak miután lesétáltam két emeletet a kőlépcsőn, eszméltem rá hirtelen, hogy hiszen jóval alacsonyabb vagyok, mint ő.

Lengyelből fordította Körner Gábor